

Recensie: Marja Schouten

Richard Russo: 'Ergens anders' Uitgeverij Signatuur, 2013, ISBN 978 90 5672 468 9 (Obsessief compulsieve stoornis (OCS)/ Dwangstoornis/ Gokverslaving/ PO/ ED/1) Zie ook: www.uitgeverijsignatuur.nl

Soort boek/Stijl/Aandoening:

Een autobiografische roman - door Russo zelf 'memoir' genoemd - over zijn leven met een moeder met een obsessief compulsieve stoornis. Een hartverscheurend relaas van een zoon die niet aan zijn moeder met dwangstoornissen kon ontsnappen. Het mag een klein wonder heten dat de auteur is staat is geweest een liefdevol monument voor zijn moeder op te richten. Zo krijg je als lezer zowel mededogen met de moeder als met de zoon die haar tot aan haar dood op sleeptouw neemt.

Over de schrijver:

Russo, geboren in 1949 in Johnstown, New York, is schrijver. Hij heeft talloze romans op zijn naam staan waaronder *Mohawk*, *Nobody's Fool* en *Empire Falls*. Met de laatste won hij in 2002 de Pulitzer prijs voor fictie. Ook schreef hij filmscenario's. *Twilight* (samen met Robert Benton), *Ice Harvest* en *Keeping Mum* waarin Rowan Atkinson figureert.

Zijn romans *Empire Falls* (signatuur 2004) en *Brug der zuchten* (Signatuur 2008) kwamen op de Nederlandse bestsellerlijst.

Korte beschrijving:

Russo is bekend geworden als schrijver van grote verhalen over families en het leven in *small town* Amerika. In 'Ergens anders' beschrijft hij zijn jeugd in het stadje Gloversville, waar in de bloeitijd een grote industrie was gevestigd van leren (hand)schoenen. Na WOII raken deze producten uit de mode en komt de industrie stil te liggen. De inwoners hebben de grootst mogelijke moeite de eindjes aan elkaar te knopen. Zijn moeder, op jonge leeftijd gescheiden, gaat met haar zoon bij haar ouders inwonen. Desondanks heeft Russo een tamelijk ongecompliceerde jeugd.

Als hij 18 is, besluit hij aan de andere kant van het land te gaan studeren, maar moeder staat erop met hem mee te gaan. Hij heeft net een rijbewijs, koopt voor een habbekrats een oude Ford, door zijn vrienden omgedoopt tot 'de Grijs Dood'. Een levensgevaarlijke tocht volgt van New York State naar Tucson, Arizona, waar moeder zegt een baan te hebben. Dat blijkt een optimistische voorstelling van zaken, maar toch slaagt moeder erin iets te regelen en/of anderen voor haar karretje te spannen.

Volgens Russo leed zijn moeder aan een obsessieve compulsieve stoornis. Zij leunde volledig op haar zoon, die ze liefkozend '*Ricko mio*,' noemde. Telkens als Russo, inmiddels getrouwd, twee dochters en hoogleraar, gaat verhuizen, moet moeder in hun kielzog mee. We lezen over talloze verhuizingen, appartementen die door moeder telkens om onduidelijke redenen worden afgewezen. De moeder blijft dromen van een beter leven, niet hier, maar elders. Een gevleugeld woord uit haar mond: 'Verdien ik het niet om een leven te hebben?'

Aan het eind analyseert Russo ook zijn eigen obsessieve kanten, zoals een tijdelijke gokverslaving en passie voor renbanen. Hij heeft het geluk zijn stoornis om te zetten in het schrijven. Zet alles opzij om die droom na te jagen.

Niet zozeer omdat hij overtuigd is van zijn schrijverschap, maar gewoon omdat hij niet anders kan. Die mazzel heeft niet iedereen.

Als zijn dochter Kate overspannen raakt, gaan alle alarmbellen rinkelen. Zij krijgt ook de diagnose O.C.S. Met de juiste behandeling zou het weer helemaal goed komen. Zonder behandeling, waarschuwde de therapeut, zou ze eraan onderdoor gaan.

Wat viel op:

Russo heeft het boek pas kunnen schrijven nadat zijn moeder was overleden. Gedurende 35 jaar huwelijk was ze een blok aan het been. Hoe onmogelijk ze ook was, Russo heeft haar omgetoverd tot zijn muze. Hulde.

En nu graag een standbeeld voor Russo's vrouw Barbara.

Citaten:

(pag.74) 'Een van de ironische aspecten van mijn moeders toestand was dat haar rustige periodes meestal geen onverdeeld genoeg waren. Ze kon door paniek helemaal het spoor bijster raken, maar als ze eenmaal weer op koers lag, kon ze verder kijken dan haar eigen ergernissen. Toen ze nog in Gloversville woonde, kon ze zich door haar wanhoop, in een laatste poging een zinvol leven te krijgen, niet voorstellen hoe het leven eruit zou zien als Tucson. Het móést beter zijn, want slechter kon het niet.'

(pag.144, 145) 'Pokeren? Nou, met spelen om stuivers, dubbeltjes of kwartjes kon je niet al te veel verliezen. Dat maakte ik mezelf wijs, maar ik denk dat ik nu wel beter weet. Nog schokkender dan deze kwalijke domme obsessies was het feit dat ik mezelf er niet eens op kon beroepen dat ik ze de baas was. Op de dag dat ik bloed verkocht om mee te kunnen doen aan een potje pokeren, keek ik niet in de spiegel en zei niet: 'Genoeg nu.'...Nee ik wachtte gewoon af tot de gekte van dat moment was uitgewoed, waarna die zou worden ingeruild voor een nieuwe dwaasheid, waarvan ik me nu nog geen voorstelling kon maken, maar die ongetwijfeld even vernederend en zelfdestructief zou zijn als de vorige. Of misschien nog erger. En dat beangstigde me pas echt. Als ik de verleiding van een flipperkast of de smakeloze charme van een hondenrenbaan al niet kon weerstaan, wat zou ik doen als ik met een werkelijke verleiding werd geconfronteerd? Wat als mijn volgende obsessie zich in de vorm van een vrouw zou aandienen?'

(pag.192) 'De volgende dag vlogen Tom en Kate naar Londen, met de namen van verschillende goede therapeuten daar op zak, en keerden wij terug naar Camden met een zojuist gekocht boek over de stoornis, dat ik opsloeg met een angstig voor gevoel dat al snel omsloeg in diepe afschuw en een kolkende misselijkheid. Want meteen al in het voorwoord kwam een lange rij bizarre gedragingen voorbij die ik van jongs af aan bij mijn moeder had opgemerkt: hoe ze altijd haar bezittingen 'precies goed' moest neerzetten, haar voorliefde voor arbitraire regels die geen enkel ander doel dan zichzelf dienden...haar voortdurend controleren van dingen die ze al eerder had gecontroleerd...'

(pag.195) 'Ook het gevoel voor verhoudingen van de OCS patiënt ligt permanent onder vuur. Haar hele leven had mijn moeder een diepe afkeer van alles wat geel was, zelfs van bloemen in die kleur. Met name van narcissen werd ze letterlijk misselijk...Natuurlijk hebben ook gezonde mensen... kleuren

waar ze niet van houden. Een gezond iemand...evenmin de kluts kwijtraken als zijn favoriete merk tissues alleen nog maar in geel verkrijgbaar is, zoals mijn moeder eens overkwam in een supermarkt. Een normaal iemand zou niet als verlamd blijven staan, midden in een winkelpad, bevend van woede en ergernis.'

Recensies:

'Het komt niet vaak voor dat een auteur zó openhartig schrijft over de werkelijkheid achter de verbeelding. Over zijn levenswerk en de persoon die hem inspireerde. En dat is precies wat Richard Russo in zijn memoir *Ergens anders* doet.' (*The Washington Post*).

'Bevrijding is altijd de beloning in een verhaal van Russo. Nergens zien we dat duidelijker dan in *Ergens anders*, een dapper boek waarin de auteur verlies ombuigt in voordeel, lijden in wijsheid, en een gebroken moeder in een muze.' (*The Washington Post*).

'Russo houdt krankzinnige anekdotes en een diepe sympathie voor menselijk falen deskundig in evenwicht.' (*People*).